

izriču slavu, Božju moć i snagu na nebu i na zemlji te o njima pjevaju. Njihovo suprotstavljanje i pojedini elementi mogu poslužiti Božjemu narodu za izričaj vjere ne samo kroz liturgijske tekstove, nego i kroz pučko pjesništvo. Pučki oblici izričaja vjere u pobožnosti Crkve mogu svakako biti zadržani, prije svega zato što otajstva vjere iskazuju narodu na jednostavan i razumljiv način.

Naslov je četvrtog dijela Motiv klicanja u liturgiji i pučkoj pobožnosti. Obuhvaća biblijske temelje hvalospjeva, zatim je o njemu govor od kličtaja anđela do kličtaja današnje Crkve te o sustavno-teološkim vidicima motiva klicanja.

Saborska Konstitucija o svetog liturgiji Sacrosanctum Concilium i pripadna obnova prekinuli su sa strogim ritualizmom klasične katoličke liturgije i po prvi put dali mjesta iskrenim izričajima vjerničkoga puka podižući ih na liturgijsku razinu. Crkveni pjevnici i molitvenici, kao primjerice naša pjesmarica Pjevajte Gospodu pjesmu novu, poprimaju tako vrijednost liturgijskih knjiga. Himnologija kao znanost o religijskim pučkim napjevima dolazi s periferije u središte liturgijsko-znanstvenih razmatranja, ističe mentor rada prof. dr. Albert Gerhards (usp. str. 9). U pozadini obrade teme u ovoj knjizi stoji želja jedne teologije inkulturacije, koja ozbiljno uzima čovjeka u promatranje. Od Drugog vatikanskog sabora "pučka pobožnost" kao skupni pojam za izraz življene vjere Božjega naroda ima priliku da postane sastavni dio liturgije, kojoj na taj način može pomoći u njezinu daljnjem razvitku.

Ova je knjiga uzorna za slična istraživanja ne samo hrvatskih pučkih popijevaka, nego i drugih naroda s biblijskog, teološkog, liturgijskog, lingvističkog i glazbenog aspekta. Svakako treba spomenuti i popratne riječi koje donosi mentor prof. Gerhards: »Ovim radom predstavlja se po prvi put veće

istraživanje o hrvatskoj crkvenoj glazbi na njemačkom govornom području« (str. 10).

Marijan Steiner

Slavka Sente, *Alojz Sente 1935.— 2018.: Bog zna da sam tu i to mi je dovoljno: Biografija*. Zagreb: vlastita naklada, 2018, 128 str.

U Nadbiskupijskom pastoralnom institutu na Kaptolu u Zagrebu, u prepunoj dvorani 7. rujna 2018. predstavljena je knjiga o životu našeg radnika gastarbajtera Alojza Sentea. Knjiga nosi naslov *Bog zna da sam tu i to mi je dovoljno*. Knjigu je napisala dominikanka s. Slavka Sente. Jedan od predstavljača knjige, vlč. Ivan Miklenić, urednik Glasa Koncila, odmah na početku svojega govora rekao je kako je sudjelovao na mnogim predstavljajima raznih knjiga, ali ova knjiga je nešto posebno i jedinstveno. Govori o jednom hrvatskom gastarbajteru koji je više od polovice svojega života proveo u Njemačkoj, gdje je ove godine 2018. i umro u 83. godini života i ondje sahranjen. Knjiga nam predstavlja jednog jednostavnog čovjeka, Hrvata, koji je svoje ljudske i kršćanske vrline kao vjernik laik na poseban način razvio i živio te svjedočio i u stranom svijetu, u Njemačkoj, koja mu je postala druga domovina.

Alojz Sente rođen je 1935. u Martinu Orehovičkom, u Hrvatskom zagorju, kao drugo od devetero djece. Kakvo je vjersko ozračje okruživalo njegovu brojnu obitelj vidi se i po tome što je u toj brojnoj obitelji od devetero djece niknulo čak pet duhovnih zvanja: jedan svećenik, a četiri kćeri postale su redovnice. Dječak Alojz bio je izuzetno talentiran, ali nažalost otac mu nije imao mogućnosti pružiti visoko školovanje. Djetinjstvo mu je relativno rano prekinuto odlaskom u Zagreb na krojački

zanat. Tako je izučio krojački zanat i postao je vrstan krojač. S tim se zanatom probijao kroz život, stekao mnoge simpatije i priznanja. U tom je zanatu upoznao i svoju životnu družicu Ankicu Makovec, s kojom je sklopio brak 1961. godine. Premda daleko od roditeljskog doma, Alojz je sačuvao svoju privrženost vjeri i obiteljskim vrijednostima.

Nakon strašne poplave koja je 1964. pogodila cijeli Zagreb i koja je uništila i njihov novi dom, Alojz je bio primoran poput mnogih naših Hrvata krenuti put Njemačke. Nakon što je u Stuttgartu, kamo je bio došao kao gastarbajter, počeo zaradivati za život kao krojač, Alojz je kasnije našao malo bolji posao, i to na pošti. Postao je poštar u kvartu u kojem je stanovao i tu su posebno zasjale njegove ljudske i kršćanske vrline i kvalitete. U toj novoj sredini, vjerni svojoj obiteljskoj, katoličkoj tradiciji, cijela se Alojzova obitelj, koja mu se pridružila 1968., brzo uključila u župnu zajednicu. Povremeno su odlazili i u Hrvatsku katoličku misiju u Stuttgartu.

Od samog dolaska u Njemačku, Alojz se dokazao da je ne samo pedantan, točan i savjestan radnik, nego prije svega da je vjernik, katolik, Hrvat. Bio je čovjek koji zapaža drugoga pored sebe, siromahe, bolesne, starije, bilo da se radilo o ljudima u njegovoj neposrednoj blizini, bilo u "staroj" domovini Hrvatskoj ili u dalekim misijskim zemljama. Na razne je načine dijelio svoj skroman zaloga sa sirotinjom. Čim je doznao za misijsko djelovanje o. Ante Gabrića i Majke Terezije u Indiji, postao je njihov redoviti dobročinitelj. Na svaku mu je pošiljku o. Ante Gabrića uzvraćao zahvalnim pismom, što je Alojz brižno sačuvao. Tako su sada sva pisma, njih desetak što ih je o. Ante upućivao Alojzu sada objavljena u ovoj njegovoj biografiji.

Redovito je slao pomoć i Hrvatskomu Caritasu, a za vrijeme mukotrpnog

osamostaljenja Republike Hrvatske, velikodušno se odazvao, poput mnogih naših radnika u inozemstvu, u podizanju svoje drage Domovine. Valja naglasiti da tu pomoć nije slao od svojega viška, jer nikada nije bio bogat. Često puta je, doslovno, otkidao od svojih usta, naročito u Korizmi i Adventu, da bi svoj kruh podijelio s još siromašnjijima.

Nakon nekog vremena Alojz se zaposlio u državnoj službi, na pošti u mjestu Degerloch am Haigst, kao pismonoša, što je bila velika povlastica za jednog stranca i očiti znak velikog povjerenja. Alojz je volio taj posao i radio ga sa srcem. Brzo je stekao simpatije kod svih stanovnika kojima je donosio poštu. Proglašen je "pismonošom s dušobrižničkim kvalitetama". O njegovu zauzetu radu pisale su u više navrata stuttgartske novine, osobito kad je odlazio u mirovinu. No, ne samo da ga je narod prihvatio i zavolio, nego su u njemu našli oslonac i sigurnog vođu i njegovi kolege na poslu, te su ga izabrali za šefa sindikata među poštarima, da se on bori za njihova prava.

Bio je redovi primatelj i čitatelj našeg vjerskog tiska, osobito *Glasa Koncila*, *Kane*, *Glasnika Srca Isusova* i *Marijina*. Znao je gdje su pravi izvori.

Kao svoje životno geslo usvojio je riječi pape Ivana XXIII. "Bog zna da sam tu i to mi je dovoljno!" To mu je davalo snagu u teškoćama i poticaj u radostima. Nije te riječi samo izgovarao, nego istinski živio. Bog je znao za njega jer je i on znao i svjedočio o Bogu u svemu i pred svima.

O tom vrijednom i simpatičnom poštaru gastarbajteru nekoliko puta su pisale lokalne novine. Kad je odlazio u mirovinu, u svojem oproštajnom članku s Alojzom novinar Wolfgang Borgman pisao je: »Što je Alojz Sente značio za oko 500 domaćinstava s 1.500 ljudi, bilo je svima jasno vidljivo kad je posljednji put raznosio pisma. Bio je to neza-

boravni dan za sve, također i za njega. Gotovo svaka kuća bila je okićena vijencima i cvijećem, a na ulicama kuda je prolazio djeca su ispisala riječi zahvale za njegovu susretljivost i dobrotu. Dobio je mnogo pisama, pjesama, dobrih želja, pohvala. Između mnogih, pisalo je i ovo: 'Veoma ćete nam nedostajati, gospodine Sente, Vaša susretljivost, iskrenost i Vaš idealizam!'«

Kada je otišao u mirovinu, župnik njegove njemačke župe zamolio ga je da nastavi obilaziti starije i nemoćne župljane, donositi im katolički tisak i biti im na usluzi jer se u tim humanim

postupcima Alojz odlikovao još dok je vršio poštarsku službu.

Knjiga ima 128 stranica, a tekst je popraćen brojnim fotografijama. Posebnost ove knjige je i u tome što je pisana na hrvatskom i njemačkom jeziku. Željelo se da knjiga bude dostupna i svim njegovim njemačkim prijateljima koje je zadužio svojom plemenitošću i načinom kršćanskog postupanja. Svojim je životom dokazao kako jedan vjernik, laik, shvaća svoje kršćansko poslanje.

*Božidar Nagy*